

ALEX
MICHAELIDES
**PACIENTA
TĂCUTĂ**

Traducere din limba engleză și note
DANA-LIGIA ILIN

București
2019

PROLOG

JURNALUL ALICIEI BERENSON

14 iulie

Nu știu de ce scriu asta.

Ba nu-i așa. Poate că știu, numai că nu vreau s-o recunosc.

Nici măcar nu știu cum să-i zic – chestiei ăștea pe care o scriu. Sună cam pompos să-i zic jurnal intim. Doar nu prea am ce spune. Anne Frank a ținut un jurnal, sau Samuel Pepys – nu cineva ca mine. Să-i zic „Jurnal“ sună cumva prea pretențios. Ca și cum aș scrie în el zilnic, și nu vreau s-o fac – dacă devine o corvoadă, n-o să mă țin de el.

Poate că n-am să-i zic nicicum. Un ceva fără nume în care o să scriu din când în când. Așa îmi convine. Dacă îi pui nume unui lucru, asta te împiedică să-l vezi în întregime sau de ce e important. Te concentrezi pe cuvânt; care, de fapt, nu-i decât cea mai mică parte, vârful aisbergului. Nu m-am simțit niciodată în largul meu cu cuvintele – întotdeauna gândesc în imagini, mă exprim prin imagini –, așa că nu m-aș fi apucat să scriu asta dacă nu era Gabriel.

În ultima vreme am fost deprimată din pricina unor lucruri. Credeam că izbutesc să ascund asta, dar el a observat – firește că a observat, nu-i scapă nimic. A întrebat

cum merge pictura – am zis că nu merge. Mi-a adus un pahar cu vin și am stat la masa din bucătărie în vreme ce el gătea.

Îmi place să mă uit la Gabriel umblând de colo colo prin bucătărie. E un bucătar plin de grație – elegant, cu mișcări de balerin, organizat, nu ca mine. La mine, totul e vraiste.

– Povestește-mi, a zis.

– Nu-i nimic de povestit. Câteodată mă blochez. Mă simt ca și cum aș umbla prin mocirlă.

– Ce-ar fi să încerci să așterni pe hârtie? Să îți, cumva, socoteala? Ar putea să te ajute.

– Da, cred că da. O să încerc.

– Nu-i destul s-o spui, draga mea. Fă-o.

– O s-o fac.

M-a cicălit, nu glumă, dar n-am mișcat un deget. Și apoi, după câteva zile, mi-a dăruit carnețelul ăsta în care să scriu. Are coperte de piele neagră și pagini albe, groase. Am mângâiat prima pagină, i-am simțit netezimea; apoi am ascuțit creionul și am început.

Și el a avut dreptate, desigur. Deja mă simt mai bine – faptul că scriu toate astea mi-a adus un soi de eliberare, un loc de descărcare a emoțiilor, un spațiu în care să mă exprim. Cam ca o terapie, presupun.

Gabriel n-a spus-o, însă îmi dau seama că-și face griji pentru mine. Și, dacă e să fiu sinceră – și aș face bine să fiu –, adevăratul motiv pentru care am acceptat să țin acest jurnal intim a fost ca să-l liniștesc – să dovedesc că totul e în ordine. Nu suport să știu că-și face griji pentru mine. Nu vreau să-l tulbur vreodată, ori să-l fac nefericit, ori să-i provoc suferință. Îl iubesc pe Gabriel nespus de mult. El este, fără îndoială, iubirea vieții mele. Îl iubesc cu toată ființa mea, atât de mult, încât uneori asta aproape că mă copleșește. Uneori cred că...

Nu. N-o să scriu despre asta.

O să fie o înregistrare plină de voieșie a ideilor și imaginilor care mă inspiră în plan artistic, lucruri care au asupra mea un impact creativ. N-o să scriu decât lucruri pozitive, vesele, gânduri normale.

N-au ce căuta gândurile nebunești.

PARTEA ÎNTÂI

Cel care are ochi de văzut și urechi de auzit se poate convinge că nici un muritor nu-i în stare să păstreze un secret. Dacă buzele îi sunt mute, pălăvrăgește cu vârful degetelor; trădarea se prelinge din el prin fiecare por.

Sigmund Freud, *Prelegeri de introducere în psihanaliză*

1

Alicia Berenson avea treizeci și trei de ani când și-a omorât soțul.

Erau căsătoriți de șapte ani. Amândoi erau artiști – Alicia pictoriță, iar Gabriel un renumit fotograf din lumea modei. Avea un stil distinct, fotografia femeii pe jumătate moarte de foame și pe jumătate despuiate din unghiuri ciudate, care nu le avantajau. După ce a murit, fotografiile sale au ajuns la prețuri astronomice. Ca să fiu sincer, lucrările lui îmi par destul de șmechere și de superficiale. N-au nimic din calitatea viscerală a celor mai bune lucrări ale Aliciei. Desigur, nu cunosc destule despre artă ca să spun dacă Alicia Berenson va trece sau nu testul timpului ca pictoriță. Talentul îi va fi întotdeauna umbrat de notorietate, așa că e greu să fiu obiectiv. Și ați putea să mă acuzați că sunt părtinitor. Nu pot decât să-mi spun părerea, atât cât valorează ea. Și, pentru mine, Alicia a fost un fel de geniu. În afară de abilitatea tehnică, picturile sale au o capacitate stranie de a atrage atenția – aproape că te înșfacă de beregată – și de a o ține ca într-o menghină.

Gabriel Berenson a fost omorât acum șase ani. Avea patruzeci și patru de ani. A fost ucis pe 25 august – era o vară neobișnuit de fierbinte, poate că vă amintiți, cu unele dintre cele mai înalte temperaturi înregistrate. Ziua în care a murit a fost cea mai caldă din an.

În ultima sa zi de viață, Gabriel s-a trezit devreme. O mașină l-a luat la ora 5.15 din casa în care locuia împreună cu Alicia, în nord-vestul Londrei, lângă Hampstead Heath¹, și a fost dus la o ședință foto în Shoreditch. Și-a petrecut ziua fotografiind modele pe un acoperiș, pentru *Vogue*.

Nu se știe prea mult despre mișcările Aliciei. Urma să aibă o expoziție și era în urmă cu lucrul. Probabil că și-a petrecut ziua pictând în casa de vară din fundul grădinii, pe care o transformase de curând în atelier. Până la urmă, ședința foto a lui Gabriel s-a prelungit și n-a fost adus cu mașina acasă decât la ora 23.

Peste o jumătate de oră, vecina lor, Barbie Hellmann, a auzit câteva împușcături. Barbie a sunat la poliție și la 23.35 a fost trimis un echipaj de la secția din Havestock Hill. A ajuns la casa familiei Berenson în mai puțin de trei minute.

Ușa din față era deschisă. În casă era beznă; nu funcționa nici un întrerupător. Polițiștii au mers prin hol până în living. Și-au rotit lanternele prin încăpere, luminând-o cu fascicule intermitente. Alicia a fost descoperită lângă șemineu, în picioare. Rochia ei albă licărea ca o fantomă în lumina lanternelor. Părea că nu-și dă seama de prezența poliției. Era încremenită, înghețată – o statuie dăltuită în gheață –, cu o expresie ciudată pe față, îngrozită, ca și cum s-ar fi confruntat cu o teroare invizibilă.

Pe podea era o pușcă. Alături, în întuneric, Gabriel stătea nemișcat, legat de un scaun cu sârmă răsucită pe după gleznele și încheieturile mâinilor. La început, polițiștii au crezut că era viu. Capul îi atârna un pic într-o parte, ca și cum și-ar fi pierdut cunoștința. Apoi

¹ Unul dintre cele mai populare spații verzi din Londra

o rază de lumină a arătat că Gabriel fusese împușcat de câteva ori în față. Trăsăturile sale frumoase dispăruseră pe vecie, lăsând în loc o magmă pârjolită, înnegrită, însângerată. Peretele din spatele său era împroșcat cu așchii de țeastă, creier, păr – și sânge.

Peste tot era sânge – stropind pereții, curgând pe podea în pâraiașe întunecate, de-a lungul fibrelor scândurilor. Polițiștii au presupus că era sângele lui Gabriel. Și apoi ceva a sclipit în lumina lanternei – pe podea, lângă picioarele Aliciei, era un cuțit. Altă rază de lumină a arătat sângele împrăștiat pe rochia ei albă. Un polițist i-a prins brațele și le-a ridicat în lumină. Erau creștături adânci peste venele încheieturilor – tăieturi proaspete, din care curgea sângele șuvoi.

Alicia s-a împotrivit încercărilor de a-i salva viața; a fost nevoie de trei agenți ca s-o imobilizeze. A fost dusă la Royal Free Hospital, aflat la o distanță de numai câteva minute. Pe drum a leșinat. Pierduse mult sânge; însă a supraviețuit.

În ziua următoare zăcea în patul dintr-o rezervă a spitalului. Polițiștii au interogat-o în prezența avocatului ei. Alicia n-a scos nici o vorbă. Buzele îi erau albe, fără strop de sânge; se mișcau din când în când, dar nu alcătuiau cuvinte, nu scoteau nici un sunet. Nu răspundea la întrebări. Nu putea, nu voia să vorbească. N-a vorbit nici când a fost acuzată de uciderea lui Gabriel. A rămas tăcută când a fost arestată, refuzând să-și tăgăduiască vinovăția ori s-o confirme.

Alicia n-a mai vorbit niciodată.

Tăcerea ei permanentă a transformat această poveste dintr-o tragedie familială banală în ceva mult mai mareț: un mister, o enigmă care a monopolizat titlurile din ziare și a captivat imaginația publicului luni în șir.

Alicia a rămas tăcută, însă a făcut totuși o declarație. Un tablou. L-a început, când i s-a dat drumul din spital și a fost plasată în arest la domiciliu, înainte de proces. După părerea asistentei medicale de la psihiatrie, numită de tribunal, Alicia mânca și dormea foarte puțin – nu făcea altceva decât să picteze.

În mod normal, Alicia muncea săptămâni întregi, uneori chiar luni, înainte să înceapă un tablou – făcea nenumărate schițe, aranja în fel și chip compoziția, experimenta cu culori și forme –, o gestație îndelungată, urmată de o naștere prelungită, întrucât fiecare trăsătură de pensulă era făcută cu trudă. Acum însă, și-a schimbat dramatic procesul de creație, terminând tabloul în câteva zile de la moartea soțului său.

Și, pentru majoritatea oamenilor, asta a fost destul ca s-o condamne – faptul că s-a întors în atelier atât de curând după moartea lui Gabriel dovedea o extraordinară lipsă de sensibilitate. Monstruoasa lipsă de remușcare a cuiva care a ucis cu sânge-rece.

Așa o fi. Dar, să nu uităm, chiar dacă Alicia Berenson ar fi putut să fie o ucigașă, era și artistă. Era perfect de înțeles – cel puțin, pentru mine – ca ea să-și ia pensulele și vopselele și să-și exprime pe pânză emoțiile complexe. Nu-i de mirare că, de data asta, a ajuns să picteze cu atâta ușurință; dacă durerea poate fi numită ușurință.

Tabloul era un autoportret. I-a pus numele în colțul din stânga jos al pânzei, cu litere grecești azurii.

Un singur cuvânt:

ALCESTA.

2

Alcesta este eroina unui mit grecesc. O poveste de dragoste dintre cele mai triste. Alcesta își dă viața pentru soțul său, Admet, murind în locul lui când nimeni altcineva n-a vrut s-o facă. Un mit tulburător despre sacrificiul de sine, și nu era clar cum se leagă de situația Aliciei. Adevăratul înțeles al aluziei mi-a rămas necunoscut o vreme. Până ce, într-o zi, adevărul a ieșit la lumină...

Dar o iau prea repede. Pun carul înaintea boilor. Trebuie să încep cu începutul și să las lucrurile să vorbească de la sine. Nu trebuie să le colorez, să le răsucesc ori să spun minciuni. O s-o iau pas cu pas, încet și cu grijă. Dar de unde să încep? Ar trebui să mă prezint, însă poate că nu încă; la urma urmei, nu eu sunt eroul acestei povești. E povestea Aliciei Berenson, așa că trebuie să încep cu ea – și cu *Alcesta*.

Tabloul este un autoportret care o arată pe Alicia în studio, acasă, în zilele de după crimă, în picioare în fața unui șevalet pe care este o pânză și ținând o pensulă. E despuiată. Trupul îi este pictat cu amănunte necruțătoare: șuvițe lungi de păr roșcat care cad pe umerii osoși, vene albastre vizibile sub pielea translucidă, cicatrice proaspete pe amândouă încheieturile

mâinilor. Ține între degete o pensulă. Din pensulă se prelinge vopsea roșie – sau este sânge? E surprinsă în timp ce pictează – și totuși, pânza e albă, la fel ca expresia sa. Are capul întors peste umăr și privește țintă la noi. Cu gura deschisă, cu buzele desfăcute. Mută.

În timpul procesului, Jean-Felix Martin, directorul micii galerii din Soho care o reprezintă pe Alicia, a luat hotărârea controversată, criticată de mulți ca macabră și urmărind senzaționalul, de a expune *Alcesta*. Faptul că pictorița era în acel moment în boxa acuzațiilor pentru că își omorâse soțul a însemnat, pentru prima oară în lunga istorie a galeriei, că la ușă era coadă.

Am stat la coadă cu ceilalți iubitori de artă care mureau de curiozitate, așteptându-mi rândul lângă tuburile de neon roșii ale sex-shop-ului de alături. Unul câte unul, ne-am târșăit pașii înăuntru. Ajunși în galerie, am fost mânați spre tablou ca o mulțime ațâțată de la un bâlci care își croiește drum prin casa bântuită. În cele din urmă, m-am pomenit chiar în față – și m-am confruntat cu *Alcesta*.

M-am holbat la tablou, m-am holbat la chipul Aliciei, încercând să-i interpretez privirea, încercând să înțeleg – însă portretul mă sfida. Alicia se uita și ea la mine – o mască neutră – indescifrabilă, de nepătruns. Nu puteam citi în expresia sa nici vinovăție, nici nevinovăție.

Altor oameni li s-a părut mai ușor de descifrat.

– Răutate pură, a șușotit femeia din spatele meu.

– Nu-i așa? a încuviințat însoțitorul ei. Căteia cu sânge-rece.

Cam nedrept, mi-am zis – având în vedere că vinovăția Aliciei încă nu fusese dovedită. Însă, de fapt, era o concluzie de dinainte trasă. Ziarele de scandal

o distribuieră de la bun început în rolul negativ: o femeie fatală, o soție care și-a ucis soțul. Un monstru.

Faptele, în sine, erau simple: Alicia a fost găsită singură cu cadavrul lui Gabriel; pe pușcă nu erau decât amprentele ei. N-a existat niciodată vreo îndoială că ea îl omorâse pe Gabriel. Pe de altă parte, *de ce* îl omorâse, asta rămânea un mister.

Crima a fost comentată pe larg și diferite teorii au fost prezentate în ziare, la radio și la emisiunile de televiziune. Au fost aduși experți care să explice, să condamne, să justifice acțiunile Aliciei. Cu siguranță, a fost victima abuzului în familie, împinsă peste limite, până să explodeze în cele din urmă, nu? Altă teorie implica un joc sexual care a scăpat de sub control – soțul a fost găsit legat, nu-i așa? Unii au bănuit că vechiul motiv, gelozia, a împins-o pe Alicia să ucidă – altă femeie, probabil? Însă la proces, fratele lui Gabriel l-a descris ca pe un soț devotat, profund îndrăgostit de soția sa. Ei bine, și cum rămâne cu banii? Alicia n-avea prea mult de câștigat de pe urma morții lui; ea era cea care avea bani, moșteniți de la tatăl său.

Și așa mai departe, speculații nesfârșite – fără răspunsuri, doar mai multe întrebări – despre motivele Aliciei și tăcerea sa ulterioară. De ce refuza să vorbească? Ce însemna asta? Ascundea oare ceva? Proteja pe cineva? Și dacă da, pe cine? Și de ce?

În acel moment, îmi amintesc că îmi spuneam că, în vreme ce toată lumea vorbea, scria, se contrazicea în privința Aliciei, în miezul acestei activități dezlanțuite, gălăgioase, era un gol – o tăcere. Un sfinx.

În timpul procesului, judecătorul n-a privit cu ochi buni refuzul persistent al Aliciei de a vorbi. Nevinovații, a arătat judecătorul Alverstone, au tendința